OŽIVENÉ NÁZVY ULÍC V ČÍVE

TÜNDE TUŠKOVÁ

Výskumný ústav Slovákov v Maďarsku, Békešská Čaba, Maďarsko
Katedra slovenského jazyka a literatúry, Segedínska univerzita, Segedín, Maďarsko

TUŠKOVÁ, Tünde: The revived street names of Piliscsév. *Jazykovedný časopis (Journal of Linguistics)*, 2021, Vol. 72, No 1, pp. 249 – 263.

Abstract: The characteristics of linguistic landscape are significantly impacted by the legal status of a language in question. Not all Slovak settlements in Hungary equally exploit the opportunities provided by law. Public space is a constantly transforming phenomenon which is in continuous motion; therefore, research in linguistic landscape always reflects a certain state or moment. Signboards and street signs appearing in the public space, the objects of our study, reveal a great deal of the linguistic dominance of a particular milieu, Piliscsév in this case. In case of bilingual street names, the most dominant practice is the Hungarian-Slovak bilingualism; thus, in most cases Hungarian signs are determining. Concerning the visual representation of street signs in Piliscsév, we have observed an interesting phenomenon which is unique and untraditional in the Slovak community in Hungary. The visual presence of Slovak language in street names indicates not only the representation of the ethnic language but also the local and ethnic bonds of the town.

Key words: linguistic landscape, street names, street signs, Piliscsév, linguistic dominance, identity

1. ÚVOD

Príspevok vznikol ako výsledok krátkodobého terénneho výskumu realizovaného v rámci 36. interdisciplinárneho tábora (16. – 21. júna 2019) v Číve (maď. *Piliscsév*), ktorý organizoval Výskumný ústav Slovákov v Maďarsku (ďalej VÚSM) so sídlom v Békešskej Čabe.

Naším cieľom bolo okrem základných a všeobecných cieľov výskumných táborov predstaviť určitú skúmanú lokalitu, poukázať na jej slovenský charakter. Predkladaný materiál sa zameriava na problematiku jazykovej krajiny s cieľom skúmať výskyt a pozíciu menšinového slovenského jazyka oproti štátnemu maďarskému jazyku. Zaujímalo nás, nakoľko sa využívajú možnosti poskytnuté v zákone o právach národností v prípade názvov ulíc v Číve. Boli sme zvedaví na súčasný stav jazykovej dominancie, na polohu a viditeľnosť slovenského, resp. maďarského jazyka v obci.

2. METODIKA VÝSKUMU

Naša práca predstavuje prípadovú štúdiu o vizuálnom používaní jazyka v radoch Slovákov žijúcich v Číve, o výskyte a pozícii menšinového slovenského jazy-

ka, pokiaľ ide o názvy ulíc v obci. Pri výskume sme uplatnili kombináciu viacerých metód. Okrem realizovaných tzv. naratívnych interview sme zaznamenávali svoje postrehy i písomne. Vedecké pozorovanie, analýza obrázkov a dokumentov boli ako ďalšie metódy tiež súčasťou nášho výskumu. Otázky boli respondentom kladené síce nepriamo, ale spôsob pozorovania bol presne určený. Metódu rozhovorov – zaznamenávaných prostredníctvom zvukových nahrávok – sme viedli v slovenskom jazyku. Naši respondenti okrem niekoľkých málo výnimiek nemali žiadne zábrany participovať na výskume ani jazykovú bariéru pri komunikácii v slovenskom jazyku, nebolo im potrebné prekladať naše otázky do maďarčiny. Nahrávky rozhovorov sa realizovali s vedúcimi osobnosťami obce, ktoré sú slovenskej národnosti a patria hlavne k strednej a staršej generácii. Skupinu interviewovaných tvorili bývalá a súčasná starostka dediny, ďalej predsedníčka slovenskej samosprávy, ktorá bola aj vedúcou škôlky, súčasná vedúca materskej školy a vedúca speváckeho zboru. Spolu išlo o 5 osobností pôvodom z Čívu so silným vzťahom k slovenskej kultúre, ktoré sú, resp. boli viac desaťročí vo vedúcich funkciách rôznych inštitúcií, organizácií a kultúrnych telies. Mali, resp. aj v súčasnosti majú rozhodujúci vplyv na zachovanie a rozvoj slovenských zvykov, kultúry a jazyka v obci.

Keďže sme pracovali s menším počtom informátorov a trávili sme v obci iba niekoľko dní, našu prácu považujeme za výskumnú sondu do problematiky.

3. SKÚMANÁ LOKALITA

Obec Čív (*Piliscsév*) (do roku 1954 [*Csév*]¹ Čív²) sa nachádza v západnej časti pohoria Piliša³ (*Pilis hegység*), rozprestiera sa v doline, ktorá je z troch strán obklopená vrchmi. Leží v Komárňansko-ostrihomskej župe v severnej časti Maďarska. Obec je vzdialená 10,4 km od susedného Doroga (*Dorog*), 18,6 km od Ostrihomu (*Esztergom*) a 25 km od Budapešti (*Budapest*).

Počas tureckej okupácie bola obec zničená a opustená. Prvá vlna utečencov z radov poddaných z Horného Uhorska sa v Číve objavila začiatkom 18. storočia (1699 – 1711), čo dokazujú aj výskumy Jána Svetoňa (1942, s. 94, 116; 1943, s. 16), podľa ktorých bývala v tom čase v Číve jedna zemianska rodina a 21 poddanských rodín. Z nich šesť malo maďarské a šesťnásť slovenské priezvisko. Podľa výskumov Alexandra Mihaloviča (1987, s. 16) prvá matrika pochádza z roku 1717, pričom už v roku 1715 bola postavená rímskokatolícka farnosť. V roku 1755 mala

¹ *A Magyar Népköztársaság Helységnévtára* (1973).

² *Nárečie troch slovenských ostrovov v Maďarsku* (Štolc, 1949).

³ Slovenský vžitý názov pohoria Pilis používame s krátkym *i* (*Piliš*) podľa publikácie Úradu geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky *Slovenské vžité názvy geografických objektov ležiacich mimo územia Slovenskej republiky* (1997, s. 105). Treba však spomenúť, že slovenské obyvateľstvo Pilišského pohoria pod vplyvom maďarského vývinového variantu názov pohoria používa s dlhým *i* (*Plěšb* > *Pleš* > *Peles* > *Pilis* > *Piliš*). Pozri G. Papuček (2000, s. 49).

obec 616 obyvateľov. Školskú budovu, ktorá do roku 1945 fungovala ako rímskokatolícka cirkevná škola, postavili v roku 1836. Od konca druhej polovice 18. storočia sa obec začína pomerne rýchlo rozvíjať.⁴

V roku 1880 mala obec 1214 obyvateľov, z toho 90,9 % bolo Slovákov. V roku 1910 z celkového počtu obyvateľstva (1773) 1587 patrilo k slovenskej, 18 k nemeckej národnosti a obec mala 160 maďarských obyvateľov. To znamená, že z celkového počtu obyvateľov bolo 89,5 % slovenskej národnosti. Údaje – okrem posledného sčítania obyvateľov z roku 2011 – uvádzame aj podľa výskumov Márie Demeter Zayzon (2002, s. 59) a Orsolye Szabó (2007, s. 91), ktoré nižšie uvedené údaje analyzujú v súvislostiach svojho vlastného výskumu.

Rok	1980	1990	2001	2011
Celkový počet obyvateľov	2454	2314	2314	2356
Slovenská národnosť	33	379	1059	639
Slovenský materinský jazyk	218	367	311	–

Tabuľka č. 1: Počet Slovákov v Číve na základe sčítania obyvateľov za r. 1980 – 2011

Zdroj: KSH

Otázkam etnického charakteru, histórie, tradičnej kultúry Čívu, sociologického výskumu, fungovania slovenskej menšinovej samosprávy a výskumu zemepisných názvov Čívu sa venovali predovšetkým Anna Divičanová (2002, s. 33 – 38), Orsolya Szabó (2007, s. 63 – 109), Erzsébet Csombor (2002, s. 15 – 29), Zsuzsanna Tisovszky (2002, s. 77 – 87), Mária Jurkovičová (2002, s. 88 – 93), Monika Áyová Ondrušáková (2002, s. 94 – 118), Mária Demeter Zayzon (2002, s. 41 – 61), István Janek (2002, s. 62 – 74) a Alexander Mihalovič (2002, s. 119 – 127). Pozoruhodný je zborník štúdií s názvom *300 rokov v Piliši*, ktorý vydala miestna slovenská a obecná samospráva v spolupráci s VÚSM pri príležitosti trojstého výročia znovuzaloženia dediny.⁵

4. JAZYKOVÁ KRAJINA (LINGUISTIC LANDSCAPE)

Štúdium symbolov je už dlho výskumnou oblasťou semiotiky, ale štúdium lingvistickej krajiny (angl. *linguistic landscape*) samej osebe je pomerne nové. Semiotika ako veda predpokladá, že symboly sú navzájom prepojené, človek ich dokáže opísať a interpretovať. Anna Borbély (2019, s. 2) o lingvistickej krajine napísala: „Je to jazyk používaný v danom prostredí, je to množina slov a obrázkov umiestnených vo verejnom priestore. Výskum jazykovej krajiny sa zameriava na informá-

⁴ O poľnohospodárskom a priemyselnom rozvoji a o duševnej a hmotnej kultúre pozri J. Mihalovič (1987, s. 9 – 13).

⁵ Podobné jubilejné publikácie vyšli vo vydani VÚSM o Békešskej Čabe (1995, 2018), o Slovenskom Komlóši (2000) a o Sarvaši (2001).

cie, ktoré sprostredkujú titulky/nápisy a na ich hybnú silu, t. j. na činitele v ich pozadí. Vo viacjazyčnom prostredí má umiestnenie a grafická stránka jednotlivých jazykov (prvý/začiatočný riadok, väčšie písmo, odsadenie vľavo, viditeľnosť atď.) určitý význam, pretože sú ukazovateľom dôležitosti a statusu jazykov na danom mieste. V prostredí menšín to môže byť indikátorom politiky menšín a dominantných sociálnych, spoločenských a jazykových ideológií.⁶ Interpretácia jazykovej krajiny sa čoraz viac rozširuje, za jej súčasť sa považuje aj označovanie rôznych výrobkov, jazyk používaný na vizitkách, jazyk názvov ulíc, verejných budov, reklamných plagátov, oficiálnych dopravných značiek atď. (Landry – Bourhis, 1997, s. 25). Patrí sem aj voľba jazyka a jazyková hierarchia významných podujatí jednotlivých obcí (Bartha – Laihonon – Szabó, 2013, s. 15; David – Mácha, 2014, s. 126 – 137), resp. zmapovanie/výskum jazykovej krajiny školy (angl. *schoolscape*) prostredníctvom rôznych technických a didaktických pomôcok (Szabó, 2016, s. 231 – 242; 2017, s. 82 – 112). Rastúci záujem o jazykovú krajinu je evidentný už aj v prípade menšín v Maďarsku (Borbély, 2019, s. 2, s. 3 – 8; Bockovac, 2019, s. 9 – 10; Gergye, 2019, s. 11 – 14; Lásztity, 2019, s. 15 – 19; Káplán, 2019, s. 19 – 23; Menyhart, 2019, s. 23 – 26; Tuska – Uhrin, 2019, s. 26 – 28; 2020, s. 454 – 463; Tušková – Uhrinová, 2018, s. 12 – 17; Pachné Heltai, 2019, s. 28 – 33; Sloboda et al., 2010, s. 95 – 113; 2012, s. 51 – 57) a je témou aj rôznych publikácií vydaných na územiach s výskytom maďarskej menšiny (Bartha – Laihonon – Szabó, 2013, s. 13 – 28; Karmacsi, 2017, s. 54 – 60; Hires-László, 2015, s. 160 – 185; Beregszászi, 2005, s. 158 – 163; Csernicskó, 2015, s. 71 – 84; 2016, s. 50 – 52; 2017, s. 13 – 44; Satinská, 2013, s. 89 – 108; 2014, s. 157 – 167; Bauko, 2015, s. 323 – 334; 2018, s. 55 – 70 atď.).

5. PRIESTORY VIZUÁLNEHO POUŽÍVANIA JAZYKA

Verejný priestor je neustále sa meniacim fenoménom, ktorý je v pohybe, preto výskum jazykovej krajiny vždy odráža aktuálny stav alebo určitý moment. Nápisy, ktoré sa objavujú v nami skúmanom verejnom priestore, ako aj rôzne priestory používania jazyka (materské školy, školy, miestna samospráva, námestia, ulice atď.), hovoria veľa o súčasnej jazykovej dominancii v danom prostredí, v tomto prípade v obci Čív.

Návštevníci Čívu môžu vidieť už na okraji obce, že sa nachádzajú v národnostnej obci, pretože tabuľa na hraniciach obce, do ktorej vstupujú, je dvojazyčná, maďarsko-slovenská (obr. č. 1). Podobne dvojazyčné sú aj informačné/uvítacie tabule na začiatku a na konci obce (obr. č. 2). Aj keď veľkosť písma maďarského a slovenského textu je rovnaká, vo všetkých troch prípadoch je maďarský nápis hore a slovenský nápis je pod ním. Podľa teórie, ktorú vyslovili Ron Scollon a Suzie Wong

⁶ Pasáže z citovanej inojazyčnej literatúry do slovenčiny preložil Zoltán Bartko.

Scollon (2003)⁷, možno konštatovať, že na základe ich postavenia je preferovaným jazykom maďarcina a periférnym slovenčina. Odráža sa to aj v skutočnosti, že informácie o obci (škola, pošta, banka, múzeum, lekáreň atď.), nápisy aj mapa na spomínanej dvojjazyčnej uvítacej/informačnej tabuli sú jednojazyčné, maďarské. V prípade tohto typu nápisov oznamujúcich vyššie uvedené informácie (obr. č. 3) ide o zvyklosť, pretože informácie slúžia turistom a návštevníkom Čívu, ktorí používajú štátny jazyk a pomocou neho sa aj orientujú. Naopak, erb obce je dvojjazyčný slovensko-maďarský, čo jasne vyjadruje slovenskú identitu obce (obr. č. 4).

Obrázok č. 1: Dvojjazyčná maďarsko-slovenská tabuľa obce
Zdroj: VÚSM

Obrázok č. 2: Dvojjazyčná maďarsko-slovenská uvítacia/informačná tabuľa
Zdroj: VÚSM

⁷ Porov. zdroj: Petteri Laihonon (2012, s. 38).

Obrázok č. 3: Dvojazyčná maďarsko-slovenská tabuľa na konci obce
Zdroj: VÚSM

Obrázok č. 4: Dvojazyčný slovensko-maďarský erb obce
Zdroj: VÚSM

5.1. Názvy ulíc

Povahu lingvistickej krajiny významne ovplyvňuje právna situácia jazyka. Čl. 11 maďarského zákona č. XXXIV z roku 1999 o vyhlásení *Rámcového dohovoru o ochrane národnostných menšín Rady Európy*, podpísaného v Štrasburgu 1. februára 1995 (neskôr § 6 maďarského zákona č. CLXXIX z roku 2011 o právach národností), uvádza, že v obciach, kde podiel určitého etnika zaznamenaný pri sčítaní ľudu dosiaha ne desiat percent, na žiadosť národnostnej samosprávy je miestna samospráva povinná zabezpečiť, aby nápisy na tabuliach obce a ulíc boli uvedené nielen v maďarskom znení a podľa maďarského pravopisu, ale aby na nich figuroval aj tradičný národnostný názov v materinskom jazyku danej národnosti (zákon z roku 2011).⁸

⁸ Za konzultácie a cenné rady k právnym dokumentom ďakujeme vedúcej kabinetu Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku Orsolyi Szabóovej.

Nie všetky obce slovenskej národnosti v Maďarsku využívajú možnosti poskytnuté uvedeným zákonom. V prípade dvojazyčných názvov ulíc je najbežnejším javom používanie maďarsko-slovenských dvojazyčných názvov, teda vo väčšine prípadov je rozhodujúci maďarský názov. Pokiaľ ide o vzhľad tabúl s názvami ulíc, v Číve sme si všimli zaujímavý a jedinečný fenomén, ktorý v slovenskej komunite v Maďarsku nie je bežný. Na jednej strane sú aj v tejto obci typické maďarsko-slovenské dvojazyčné nápisy a maďarský text sa vo všetkých prípadoch nachádza nad slovenským textom, ide teda o dominantné postavenie maďarského jazyka. Možno tiež konštatovať, že dvojazyčné nápisy sú umiestnené na tej istej tabuli a sú zobrazené rovnocenne, majú rovnakú veľkosť písma, typ písma a sú bez zvýraznení. Na druhej strane sa však v teréne ukázalo, že slovenské názvy ulíc nie sú presným prekladom maďarských názvov. Platí to aj v prípade, ak je ulica pomenovaná po nejakej osobnosti či obci, resp. podľa nejakej rastliny, napr. *Ady Endre utca* (*Ulica Endre Adyho* – pozn. aut.) – *od Verešvára*;⁹ *Gyóni Géza utca* (*Ulica Gézu Gyóniho* – pozn. aut.) – *Malá pažic* (podľa vyjadrenia informátorky, „lebo tam bolo mnoho vlahy a bola vždy pekná zelená pažic.“¹⁰ Tam tekev aj veľký jarek a tam sa deti hrali, boli tam žaby, aj niekedy sa tam husi pásli. Teraz je tam pošta.“); *Deák Ferenc utca* (*Ulica Ferenca Deáka* – pozn. aut.) – *Vršek*; *Kesztölci utca* (*Kesztölcáká ulica* – pozn. aut.) – *Pažic*; *Rózsa utca* (*Ružová ulica* – pozn. aut.) – *pod Novosády* atď. (obr. č. 5 až 11).

Obrázok č. 5: Dvojazyčná maďarsko-slovenská tabuľa s názvom ulice

Zdroj: VÚSM

⁹ Názvy ulíc sú písané v takej pravopisnej podobe, v akej sa uvádzajú na tabuliach, preto môžu mať nárečové a staršie pravopisné podoby.

¹⁰ Slovo *pažic* je nárečová podoba používaná v Číve s významom „lúka“. Prví usadlíci Čívu prišli zo západných častí súčasného Slovenska. Bohužiaľ, užšiu oblasť príchodu Čívanov sa nám doteraz nepodarilo lokalizovať. Miestna slovenčina priamo nadväzuje na varianty západoslovenských nárečí.

Obrázok č. 6: Dvojazyčná maďarsko-slovenská tabuľa s názvom ulice
Zdroj: VÚSM

Slovenské ekvivalenty názvov ulíc v Číve nekorešpondujú s maďarskými názvami, vznikli z pôvodných chotárných názvov, príp. z pôvodných názov častí dediny. A. Mihalovič (1987, s. 41 – 57) zostavil zoznam honov a chotárov a iných názvov geografických objektov z katastrálnych dokladov (pozemkových listín) z druhej polovice 19. storočia. Aby uvedené názvy neupadli do zabudnutia, Čívania oživilí názvoslovie a vdýchli mu nový život, pretože názvy jednotlivých častí obce zachovávajú mnohé geografické, etnografické a historické informácie.

Obrázok č. 7: Dvojazyčná maďarsko-slovenská tabuľa s názvom ulice
Zdroj: VÚSM

Obrázok č. 8: Dvojazyčná maďarsko-slovenská tabuľa s názvom ulice
Zdroj: VÚSM

Aj pri skúmaní nasledujúcich názvov ulíc sa stretávame s miestnymi slovenskými toponymami, ako napríklad *Viola utca* (*Fialková ulica* – pozn. aut.) – *Za Rybníčky* (obr. č. 9) (náš informátor vysvetlil pôvod slovenského ekvivalentu názvu ulice takto: „... lebo tam boli také kapusničky a oproti bol rybník aj pekná lúka“); *Szőlő sor* (*Viničná* – pozn. aut.) – *Vinohrady* (obr. č. 10); *Árpád utca* (*Árpádova ulica* – pozn. aut.) – *Perbaj* (je to miestna časť obce – pozn. aut.) (obr. č. 11); *Dózsa György utca* (*Ulica Juraja Dózsua* – pozn. aut.) – *Humná*; *Nefelejcs utca* (*Nezábudkova ulica* – pozn. aut.) – *Pod Humnami* (podľa vyjadrenia informátorky, keďže pod *Ulicou Dózsa György*, ktorá sa nazýva *Humná*, sa nachádza *Nefelejcs ulica*, tá zase dostala názov *Pod Humnami*); *Kossuth Lajos utca* (*Ulica Lajosa Kossutha* – pozn. aut.) – *Vršek*; *Kopaszhegyi dűlő* (*Hon Holého vrchu* – pozn. aut.) – *Holé Vršky*; *Kesztlői utca* (*Kesztlőcká ulica* – pozn. aut.) – *Pažic* („... ale trochu vyššie už to je koniec ulice. Tá sa už volá *Majír*, tam bývali niekedy sluhové, napszámosok [nádenníci – pozn. aut.], tam sa pasili husi“ – vysvetlenie ďalšej informátorky).

Obrázok č. 9: Dvojazyčná maďarsko-slovenská tabuľa s názvom ulice
Zdroj: VÚSM

Obrázok č. 10: Dvojazyčná maďarsko-slovenská tabuľa s názvom ulice
Zdroj: VÚSM

Obrázok č. 11: Dvojazyčná maďarsko-slovenská tabuľa s názvom ulice
Zdroj: VÚSM

Podobné sú aj tieto názvy: *Temető utca* (*Cintorínska ulica* – pozn. aut.) – *Pri cinteri*; *Kálvária utca* (*Ulica Kalvárie* – pozn. aut.) – *Starý cinter*; *Homoki dűlő* (*Piesočnatý hon* – pozn. aut.) – *Homoky*; *Gyalog híd* (*Pešia lávka* – pozn. aut.) – *Lávka*; *Dolina utca* (*Dolinská ulica* – pozn. aut.) – *Hliník*; *Borvirág utca* (*Ružovková ulica* – pozn. aut.) – *V pivnicách*; *Napsugár utca* (*Slnečná ulica* – pozn. aut.) – *Cigánsky vršek* („Voľakedy Cigáni tam žili, teraz v Číve nie sú Cigáni, ale názov zostal” – poznamenala jedna informátorka).

Vychádzajúc z A. Mihaloviča (1987, s. 55 – 56), vyššie uvedené názvy ulíc v slovenskom jazyku sa dajú rozdeliť do dvoch skupín: osadné alebo miestne názvy (ojkonymá, názvy sídelných objektov) a terénne názvy (anojkonymá, názvy nesídelných objektov). Do prvej skupiny patria názvy ulíc: *Majír*, *Starý cinter*, *Ulička*, *Ci-*

gánsky vršek. A. Mihalovič (1987, s. 55) do skupiny miestnych názvov zaradil aj názvy „*Hliňik, Humná, Pažic*“, tie však pravdepodobne pôvodne pomenúvali nesídelné objekty ako lúky, polia a pod., ktoré sa neskôr zastavali a stali sa intravilánom obce, takže by bolo možné zaradiť ich aj do druhej skupiny. Druhá skupina názvov ulíc je pomenovaná podľa pôvodných terénnych názvov, z nich predovšetkým podľa chotárnych názvov, t. j. názvov hospodársky využívanej pôdy (napr. polí, lúk, pasienkov, lesov). Do tejto skupiny by bolo možné zaradiť názvy ulíc *Močarina, Pri studenke, Bašina, Dolina, Hrebeň, Kopas, Skalka*.

Na základe uvedeného je zrejmé, že obyvatel'ov Čívu motivovali pri určovaní slovenských názvov práve názvy nesídelných objektov. Ich voľba nie je prekvapujúca. V záujme zachovania slovenských názvov si Slováci doplnili nové maďarské názvy ulíc o slovenské názvy pôvodných nesídelných objektov (polí, lúk a pod.).

Voľba slovenských názvov ulíc dokazuje kladný vzťah autorov názvov k svojmu prostrediu a ich silnú miestnu identitu. Ukazuje, čo v danom priestore považujú miestni za pomenovateľné a čo tým chcú povedať. Ich lokálnu identitu potvrdzuje aj skutočnosť, že pri pomenovaní verejných priestranstiev maximálne využili možnosti dané zákonom (§ 143 ods. 3 zákona č. CLXXXIX z roku 2011 a čl. 32 ods. 1 písm. a) Ústavy): „Pri pomenovaní verejného priestranstva sa musí použiť názov, ktorý odkazuje na povahu, históriu, tradície, geografické danosti, kultúrne, prírodné a historické hodnoty a zvláštnosti obce Čívu alebo polohu verejného priestranstva v obci“ (nariadenie obecnej samosprávy č. 13/2014 [XI. 26]).

Uvedené skutočnosti potvrdzujú aj informácie od nasledujúceho informátora: „... tá ulica od vasútállomás (železničná stanica – pozn. aut.), tá dlhá sa volá *Topol' ulica*, lebo sú tam pri ceste veľké topole. Je to ľahko vysloviteľná Topol', to aj Maďari vyslovia. Nie je to problém pre nich. Alebo *Szabadság utca* (*Ulica slobody* – pozn. aut.): preto ju voláme *Ulička*, lebo tá ulica bola voľakedy najmenšia, boli tam také apró házacskáák“ (drobné domčeky – pozn. aut.). Za zmienku stojí aj slovenský názov ulice *Szilvás utca* (*Slivková ulica* – pozn. aut.). Náš informátor sa vyjadril takto: „... tá ulica sa volá *Okrúhly húšť*. Húšť, lebo tá časť je bokros, bozontos (kričkovitý, huňatý – pozn. aut.). Nedávno sme sa dozvedeli, že húšť je ženský rod, takže správne ulica by sa mala volať *Okrúhla húšť*. Ale u nás je to už zaužívané v mužskom rode, už to tak zostane.“

Pri heuristickom výskume v teréne sa potvrdila skutočnosť, že v prípade dvoj- jazyčných názvov ulíc obyvatelia Čívu v každodennej komunikácii uprednostňujú používanie slovenských názvov ulíc, zatiaľ čo „cezpölni“ (maďarskí) obyvatelia pôvodom z okolitých obcí dávajú prednosť maďarským názvom.

Vyššie uvedené možnosti sú síce zákonom dané, avšak ich uplatnenie a realizácia v praxi si nutne vyžaduje osobu, pre ktorú je dôležitá nielen jej vlastná národnostná identita, ale ktorá chápe aj kladný účinok týchto možností na spoločnosť. Je tiež dôležité, aby komunita prijala túto osobu a bola schopná oživiť hodnoty, normy a tradície, ktoré formujú ňou navrhované povedomie identity.

6. NA ZÁVER

Z výsledkov výskumu vyplýva, že Čív je dvojjazyčnou obcou, v ktorej síce väčšina obyvateľov v súčasnosti hovorí už hlavne po maďarsky, ale má silný vzťah k slovenskému jazyku, kultúre a tradíciám. Je potešiteľné, že obecná a národnostná samospráva navzájom spolupracujú, čo značne uľahčuje situáciu a pomáha vytvárať kladný postoj Čívanov (maďarských aj slovenských obyvateľov obce) k slovenskému jazyku a kultúre. Ako je zrejmé z našej štúdie, vizuálna prítomnosť slovenského jazyka je z hľadiska názvov ulíc úplne jedinečná a osobitá. V Číve je dôležitá nielen reprezentácia národnostného jazyka, ale obec kladie veľký dôraz aj na prezentáciu geografických daností a kultúrnych hodnôt obce, čím preukazuje lokálpatriotizmus a etnické vzťahy.

Bibliografia

A Magyar Népköztársaság Helységnevtára. Budapest: Statisztikai Kiadó Vállalat 1973. 654 s.

ÁYOVÁ ONDRUŠÁKOVÁ, Monika: Detské riekanky, spievanky, povedačky, vyčítanky, uspávanky, hry na Číve. In: 300 rokov v Piliši. Štúdie z minulosti a prítomnosti Čívu – 300 év a Pilisben. Tanulmányok Piliscsév múltjából és jelenéből. Red. A. Divičanová. Čív – Piliscsév: Piliscsévi Települési és Szlovák Kisebbségi Önkormányzat 2002, s. 94 – 118.

BARTHA, Csilla – LAIHONEN, Petteri – SZABÓ, Tamás Péter: Nyelvi tájkép kisebbségben és többségben: egy új kutatási területről. In: Pro Minoritate, 2013, roč. 23, č. 3, s. 13 – 28. Dostupné na: https://www.academia.edu/37016966/Nyelvi_t%C3%A1jk%C3%A9p_kisebbs%C3%A9gben_%C3%A9s_t%C3%B6bbs%C3%A9gben_Egy_%C3%BAj_kutat%C3%A1si_ter%C3%BCletr%C5%91l. [cit. 20. 2. 2021]

BAUKO, János: Komárom (Komárno) névszemiotikai tájképe. In: Nyelvi tájkép, nyelvi sokszínűség. Nyelvhasználat, nyelvi tájkép és gazdasági élet I. Eds. E. M. Tódor – E. Tankó – Zs. Dégi. Kolozsvár: Scientia 2018, s. 55 – 70.

BAUKO, János: Kétnyelvű névszemiotikai tájkép. In: A nyelv dimenziói. Tanulmányok Juhász Dezső tiszteletére. Eds. M. J. Bárh – Cs. Bodó – Zs. Kocsis. Budapest: ELTE BTK 2015, s. 323 – 334.

BEREGSZÁSZI, Anikó: „Csata“ a szimbolikus térért, avagy a látható/láthatatlan anyanyelv. In: Kárpátalja. Társadalomtudományi tanulmányok. Eds. A. Beregszászi – R. Papp II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Budapest–Beregszász: MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézet 2005, s. 158 – 163.

BOCKOVAC, Tímea: A magyarországi horvátok nyelvi tájképkutatása. In: A Barátság melléklete (príloha), 2019, č. 4, s. 9 – 10. Dostupné na: http://nemzetisegek.hu/reperorium/2019/04/beliv_15-47.pdf. [cit. 8. 4. 2020]

BORBÉLY, Anna: A nyelvi tájkép elmélete és gyakorlata. Magyarországi nemzetiségi körkép. In: Barátság melléklete (príloha), 2019, č. 4, s. 2.

BORBÉLY, Anna: A nyelvi tájkép mint oktatási erőforrás a Méhkeréki Román Nemzetiségi Kétnyelvű Általános Iskolában. In: A Barátság melléklete (príloha), 2019, č. 4, s. 3 – 8.

CSERNICSKÓ, István: Nyelv, gazdaság, társadalom. Globális nyelvek Kárpátalja magyarok lakta végeinek nyelvi tájképében. In: Többynnyelvűség, regionalitás, nyelvoktatás. Tanulmányok a Hodinka Antal Nyelvészeti Kutatóközpont kutatásaiból III. Eds. A. Márku – E. Tóth. Ungvár: „RIK-U“ 2017, s. 13 – 44.

CSERNICSKÓ, István: A változás megragadása a nyelvi tájképben: Kárpátalja példája. In: Magyar Nyelv, 2016, č. 1, s. 50 – 62. Dostupné na: https://www.c3.hu/~magarynyelv/16-1/Csernicsko_MNy_16-1.pdf. [cit. 10. 4. 2020]

CSERNICSKÓ, István: Nyelvek vetélkedése a nyelvi tájképben: kárpátaljai példa. In: Alkalmazott Nyelvtudomány, 2015, roč. XV, č. 1 – 2, s. 71 – 84.

CSOMBOR, Erzsébet: Piliscsév története In: 300 rokov v Piliši. Štúdie z minulosti a prítomnosti Čivu – 300 év a Pilisben. Tanulmányok Piliscsév múltjából és jelenéből. Red. A. Divičanová. Čiv – Piliscsév: Piliscsévi Települési és Szlovák Kisebbségi Önkormányzat 2002, s. 15 – 29.

DAVID, Jaroslav – MÁCHA, Přemysl: Názyv míst. (Paměť, identita, kulturní dědictví.) Brno: Host – Ostravská univerzita 2014, s. 126 – 132.

DEMETER-ZAYZONOVÁ, Mária: Národnostno-sociologické výskumy v Čive v rokoch 1989 – 1998 [po maďarsky]. In: 300 rokov v Piliši. Štúdie z minulosti a prítomnosti Čivu – 300 év a Pilisben. Tanulmányok Piliscsév múltjából és jelenéből. Red. A. Divičanová. Čiv – Piliscsév: Piliscsévi Települési és Szlovák Kisebbségi Önkormányzat 2002, s. 41 – 61.

DIVIČANOVÁ, Anna: O etnickom charakte Čivu. Doslov. In: 300 rokov v Piliši. Štúdie z minulosti a prítomnosti Čivu – 300 év a Pilisben. Tanulmányok Piliscsév múltjából és jelenéből. Red. A. Divičanová. Čiv – Piliscsév: Piliscsévi Települési és Szlovák Kisebbségi Önkormányzat 2002, s. 33 – 38, 146 – 148.

GERGYE, Eszter: Nyelvi tájképben megjelenő beás és romani nyelvi elemek szimbolikus funkciója. In: A Barátság melléklete (príloha), 2019, č. 4, s. 11 – 14.

HIRES-LÁSZLÓ, Kornélia: Nyelvi tájkép és etnicitás Beregszászon. In: Nyelvoktatás, kétnyelvűség, nyelvi tájkép. Eds. A. Márku – K. Hires-László. Ungvár: Autdor-Shark 2015, s. 160 – 185.

JANEK, István: A piliscsévi Szlovák Kisebbségi Önkormányzat működése 1995–1998. In: 300 rokov v Piliši. Štúdie z minulosti a prítomnosti Čivu – 300 év a Pilisben. Tanulmányok Piliscsév múltjából és jelenéből. Red. A. Divičanová. Čiv – Piliscsév: Piliscsévi Települési és Szlovák Kisebbségi Önkormányzat 2002, s. 62 – 77.

JURKOVIČOVÁ, Mária: Rozlúčka s mŕtvym na Čive. In: 300 rokov v Piliši. Štúdie z minulosti a prítomnosti Čivu – 300 év a Pilisben. Tanulmányok Piliscsév múltjából és jelenéből. Red. A. Divičanová. Čiv – Piliscsév: Piliscsévi Települési és Szlovák Kisebbségi Önkormányzat 2002, s. 88 – 93.

KARMACSI, Zoltán: A nyelvi tájkép változásának egy aspektusa. In: Többynnyelvűség, regionalitás, nyelvoktatás. Tanulmányok a Hodinka Antal Nyelvészeti Kutatóközpont kutatásaiból III. Eds. A. Márku – K. Hires-László. Ungvár: „RIK-U“ 2017, s. 54 – 60.

KÁPLÁN, Szofia: Utcanevek a helyi nyelvi és kulturális hagyományok tükrében szerbek által lakott magyarországi településeken. In: A Barátság melléklete (príloha), 2019, č. 4, s. 19 – 23.

LAIHONEN, Petteri: Nyelvi tájkép egy csallóközi és egy mátyusföldi faluban. In: Fórum Társadalomtudományi Szemle, 2012, roč. 14, č. 3, s. 27 – 49. Jyväskylä University Digital Archive.

LANDRY, Rodrigue – BOURHIS, Richard: Linguistic landscape and ethnolinguistic vitality. In: *Journal of Language and Social Psychology*, 1997, č. 16, s. 23 – 49.

LÁSZTITY, Péro: Nyelvi tájkép kutatása Magyarország szerbalkta településein. In: *A Barátság melléklete (príloha)*, 2019, č. 4, s. 15 – 19.

MENYHÁRT, Krisztina: A magyarországi bolgárok nyelvi tájképe. In: *A Barátság melléklete (príloha)*, 2019, č. 4, s. 23 – 26.

MIHALOVIČ, Alexander: Zemepisné mená Čívu. Budapest: Tankönyvkiadó 1987. 147 s.

MIHALOVIČ, Alexander: Zemepisné mená Čívu (úryvok). In: 300 rokov v Piliši. Štúdie z minulosti a prítomnosti Čívu – 300 év a Pilisben. Tanulmányok Piliscsév múltjából és jelenéből. Red. A. Divičanová. Čív – Piliscsév: Piliscsévi Települési és Szlovák Kisebbségi Önkormányzat 2002, s. 119 – 127.

PACHNÉ HELTAI, Borbála: Többynnyelvűségi Kutatóközpont Nyelvi ideológiák az iskolában: egy német nemzetiségi iskola példája. In: *A Barátság melléklete (príloha)*, 2019, č. 4, s. 28 – 33.

PAPUČEK, Gregor: Mlynky a okolie – Pilisszentkereszt és környéke. 1. diel. Mlynky: Samospráva obce 2000. 49 s. (v maďarskej verzii 46 s.).

SATINSKÁ, Lucia: Bratislivos Prešburg: Napjaink Pozsonya nyelvi tájképének többynnyelvűsége. In: *Fórum Társadalomtudományi Szemle*, 2013, roč. 15, č. 2, s. 89 – 108.

SATINSKÁ, Lucia: Jazyková krajina Bratislavy: Dunajská ulica = Linguistic Landscape of Bratislava: Dunajská street. In: *Polarity, paralely a prieniky jazykovej komunikácie. Zborník príspevkov z 8. medzinárodnej vedeckej konferencie o komunikácii konanej 6. – 7. 9. 2012 v Banskej Bystrici*. Ed. V. Patráš. Banská Bystrica: Belianum 2014, s. 157 – 167.

SCOLLON, Ron – WONG SCOLLON, Suzie: *Discourses in Place. Language in the Material World*. London: Routledge 2003. 242 s.

SLOBODA, Marián – SZABÓ GILINGER, Eszter – ŠIMIČIĆ, Lucija – VIGERS, Dick: Carrying out a language policy change: Advocacy coalitions and the management of linguistic landscape. In: *Current Issues in Language Planning*, 2010, roč. 11, č. 2, s. 95 – 113.

SLOBODA, Marián – SZABÓ GILINGER, Eszter – ŠIMIČIĆ, Lucija – VIGERS, Dick: The policies on public signage in minority languages and their reception in four traditionally bilingual European locations. 2012, s. 51 – 57. Dostupné na: http://www.academia.edu/12637934/The_policies_on_public_signage_in_minority_languages_and_their_reception_in_four_traditionally_bilingual_European_locations. [cit. 29. 1. 2019]

Slovenské vžitě názvy geografických objektov ležiacich mimo územia Slovenskej republiky. Bratislava: Úrad geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky 1997. 105 s.

SVETOŇ, Ján: Slováci v Maďarsku. Bratislava: Vedecká spoločnosť pre zahraničných Slovákov 1942. 190 s.

SVETOŇ, Ján: Slováci v európskom zahraničí. Bratislava: Slovenská akadémia vied a umení 1943. 125 s.

SZABÓ, Orsolya: Kettős identitás? Budapest és Piliscsév szlovák közösségei. In: *Változatok a kettős identitásra*. Red. Gy. Bindorffer. Budapest: Gondolat – MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézet 2007, s. 63 – 109. Dostupné na: <https://kisebbssegkutato.tk.mta.hu/uploads/files/archive/357.pdf>. [cit. 20. 3. 2020]

SZABÓ, Tamás Péter: Ágencia és a változatosság kezelése magyarországi iskolák nyelvi tájképében. In: *Sztenderd – nem sztenderd*. Eds. I. Kozmács – I. Vančo. Lakitelek: Antológia 2016, s. 231 – 242.

SZABÓ, Tamás Péter: Keresztény iskolai nyelvi tájkép. In: *Regio*, 2017, roč. 25, č. 3, s. 82 – 112.

ŠTOLC, Jozef: Nárečie troch slovenských ostrovov v Maďarsku. Bratislava 1949, s. 36.

TISZOVSKÁ, Zuzana: Jeles napi szokások Piliscsében. In: 300 rokov v Piliši. Štúdie z minulosti a prítomnosti Čívu – 300 év a Pilisben. Tanulmányok Piliscsév múltjából és jelenéből. Red. A. Divičanová. Čív – Piliscsév: Piliscsévi Települési és Szlovák Kisebbségi Önkormányzat 2002, s. 77 – 88.

TUSKA, Tünde – UHRIN, Erzsébet: A 300 éves Békéscsaba kiemelt rendezvényeinek nyelvi tájképe (részlet). In: A Barátság melléklete (príloha), 2019, č. 4, s. 26 – 28.

TUSKA, Tünde – UHRIN, Erzsébet: A 300 éves Békéscsaba rendezvénysorozatának nyelvi tájképe. In: Nyelvi repertoárok a Kárpát-medencében és azon kívül: Válogatás a 20. Élőnyelvi Konferencia (Budapest, 2018. augusztus 30. – szeptember 1.) előadásaiából. Eds. J. I. Heltai, – B. Oszkó. Budapest: Nyelvtudományi Intézet 2020, s. 454 – 463.

TUŠKOVÁ, Tünde – UHRINOVÁ, Alžbeta: Jazykový obraz jubilejných osláv v Békešskej Čabe. In: *Dolnozemský Slovák. Časopis Slovákov v Maďarsku, Rumunsku a Srbsku*, 2018, roč. 23/38, č. 3 – 4, s. 12 – 17.

Internetové zdroje

KSH = Štatistické údaje o sčítaní obyvateľov: 2011. évi népszámlálás. 3. Területi adatok. 3. 12. Komárom-Esztergom megye. Központi Statisztikai Hivatal (Sčítanie obyvateľov Maďarska) 2013. 218 s. Dostupné na: http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/nepsz2011/nepsz_03_12_2011.pdf. [cit. 20. 3. 2020]

Zákon o právach menšín: 2011. évi törvény a nemzetiségek jogairól. Dostupné na: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1100179.tv>. [cit. 29. 4. 2020]